Hämyisät käytävät, kirjojen tuoksu – kirjasto on aistien paratiisi

(tai joskus myös katastrofi)

21.10.2026

Elise Nyyssönen

Kokemusasiantuntija (Autismiliitto)

Kaikki kuvat: Unsplash.com, paitsi puhujan kuva: Ville Malja, puhujan oma arkisto

Diagnoosi vai neurotyyppi?

36-vuotiaana diagnosoitu, vaikka aina autisti

Vuorovaikutus ja viestintä

Keskustelun rytmi

Eleet ja katsekontakti

Ihmissuhteet

Toistuvuus ja joustamattomuus

Toistuva toiminta ja rutiinit

Voimakkaat kiinnostukset

Aistipiirteet

Erityiset mielenkiinnon kohteet (Ekkot)

Dinosaurukset, latvian kieli, filosofia, kulttuurihistoria, musiikki

Mitä neurotyyppi tarkoittaa?

Neurotyyppi kuvaa ihmisten aivojen ja hermoston toiminnan moninaisuutta.

Neurokirjoon kuuluvat esimerkiksi autismi, ADHD, Touretten oireyhtymä ja kehityksellinen kielihäiriö.

Jokaisella on omat vahvuutensa (ja tuen tarpeensa).

Ulkopuolisuuden kokemus ja liitännäisdiagnoosit

“Olen aina kokenut
olevani ulkopuolinen.”

Kirjastossa saa olla myös omissa oloissaan.

Erityiset mielenkiinnon kohteet

Avaruus ja dinosaurukset

Filosofia ja kulttuurihistoria

Latvian kieli ja kulttuuri

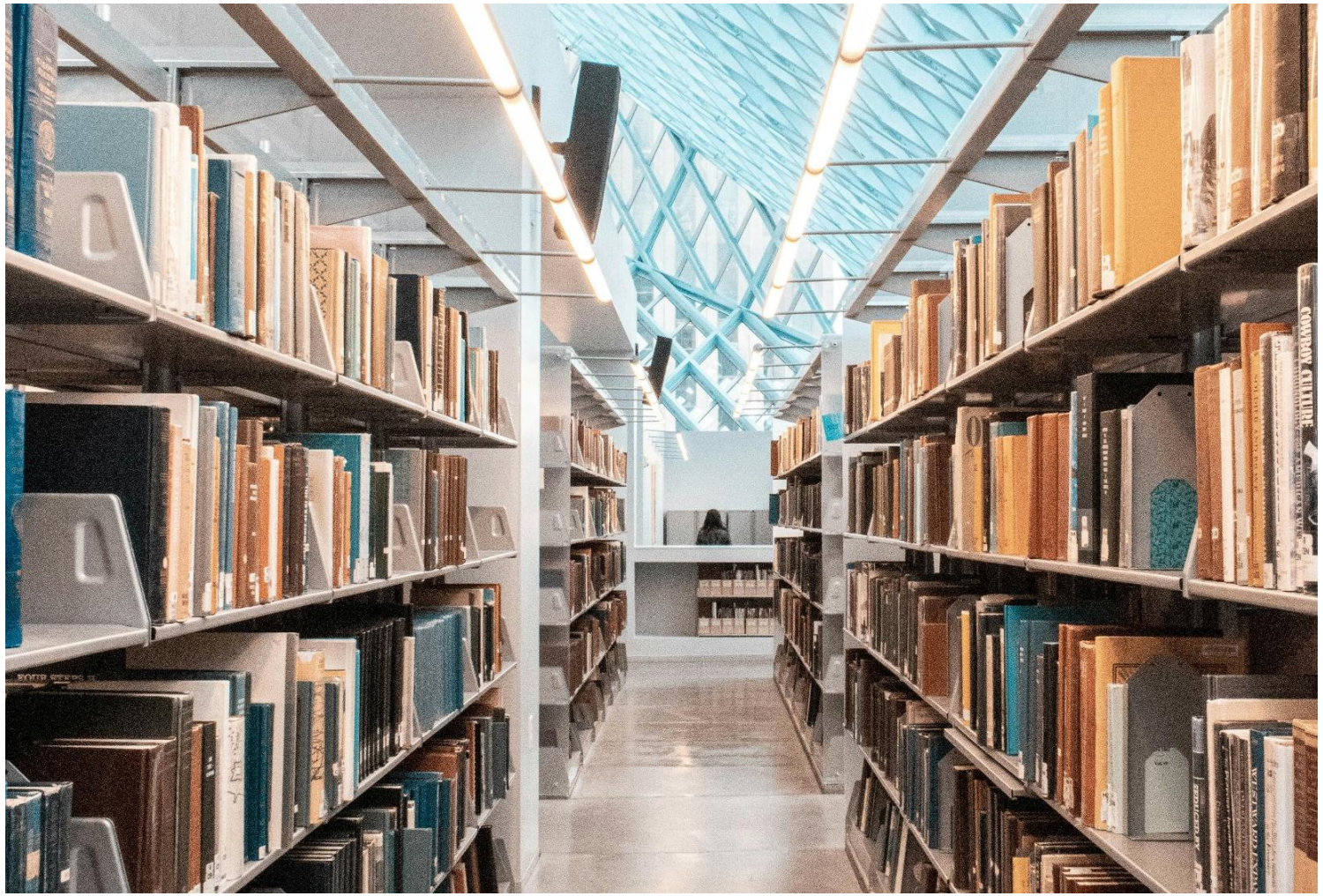
Opin paljon, usein yksin – toivon myös, että itsenäisiä vaihtoehtoja on aina!

Ryhmä on löytynyt harvoin oppiessani

Oma kiinnostus asioihin kantaa pidemmälle

Rauhoittuminen ja kuormituksen purkaminen on tärkeää.

Valo voi viedä keskittymisen

Kirkkaus, häikäisy ja heijastukset

Paikan valinta voi auttaa

Kirjojen määrä, tiedon määrä, uppoutuminen – häiriötekijöitä, mikäli tavoitteena on mennä eteenpäin

Hiljainenkin kirjasto voi kuormittaa

Puhe ja laitteiden äänet

Kahvi, hajusteet ja puhdistusaineet

Kirjojen tuoksu voi olla ihana tai liikaa

Synestesia ja aistiherkkyys tuo oman kerroksensa

Ääni voi herättää kehollisen tunnehavainnon

Havainnollistava esimerkki

Synestesia ei kuitenkaan kuulu autismidiagnoosin kriteereihin

Aistiyliherkkyys

Valot, äänet tai hajut voivat tuntua liian voimakkailta.

Tauolle tarvitaan paikka

Mahdollisuus vetäytyä

Lupa olla hetki vastaamatta

Paluu omaan tahtiin

Mahdollisuus uppoutua – ja komeroitua

Tutkimus ja kokemus rinnakkain

Aistipiirteet vaihtelevat

Tuen tarve voi jäädä piiloon

Asiakas kertoo omasta tilanteestaan

Työssäkin tarvitsen rauhaa

Oma työtila

Mahdollisuus vetäytyä tauolla

Selkeä rakenne ja itsenäinen työote

Suojautuminen aistihavainnoilta

Digikirjat ja artikkelit: ilman näitä, ei olisi tutkintoja!

Kohtaaminen ilman arvailua

“Haluatko ohjeen kirjallisena?”

Yksi kysymys kerrallaan

Aikaa vastata

Mahdollisuus kommunikoida muutoin kuin puheella

Ennakkotieto helpottaa käyntiä uudessa kohteessa

Mistä tulen sisään?

Missä voin olla rauhassa?

Miten saan apua?

Mitä tänään tapahtuu?

Yksi tila ei sovi kaikille

Rauhallinen lukupaikka

Yhteinen työskentelytila

Selkeä tieto kummankin käytöstä – miten toimitaan, mitkä ovat säännöt JA ennen kaikkea, säännöistä pidetään kiinni!

“Täällä on minulle liikaa”

“Voimme siirtyä rauhallisempaan paikkaan.”

“Haluatko, että näytän reitin?”

“Voit myös pitää tauon.”

Kirjastoon saa tulla omana itsenään

Tieto ennen käyntiä

Valinnanvaraa tiloissa

Rauhallinen tapa kohdata

Olla mukana, vaikkei olisi aktiivinen osallistuja

Yksi toteutettava muutos kerrallaan

Empatiakuilu on molemminpuolinen

Autistisen ja ei-autistisen ihmisen voi olla vaikea ymmärtää toistensa kokemuksia.

Ymmärtämisen vaikeus kulkee molempiin suuntiin.

Kysy asiakkaan kokemuksesta ja tarkista, ymmärsitkö oikein.

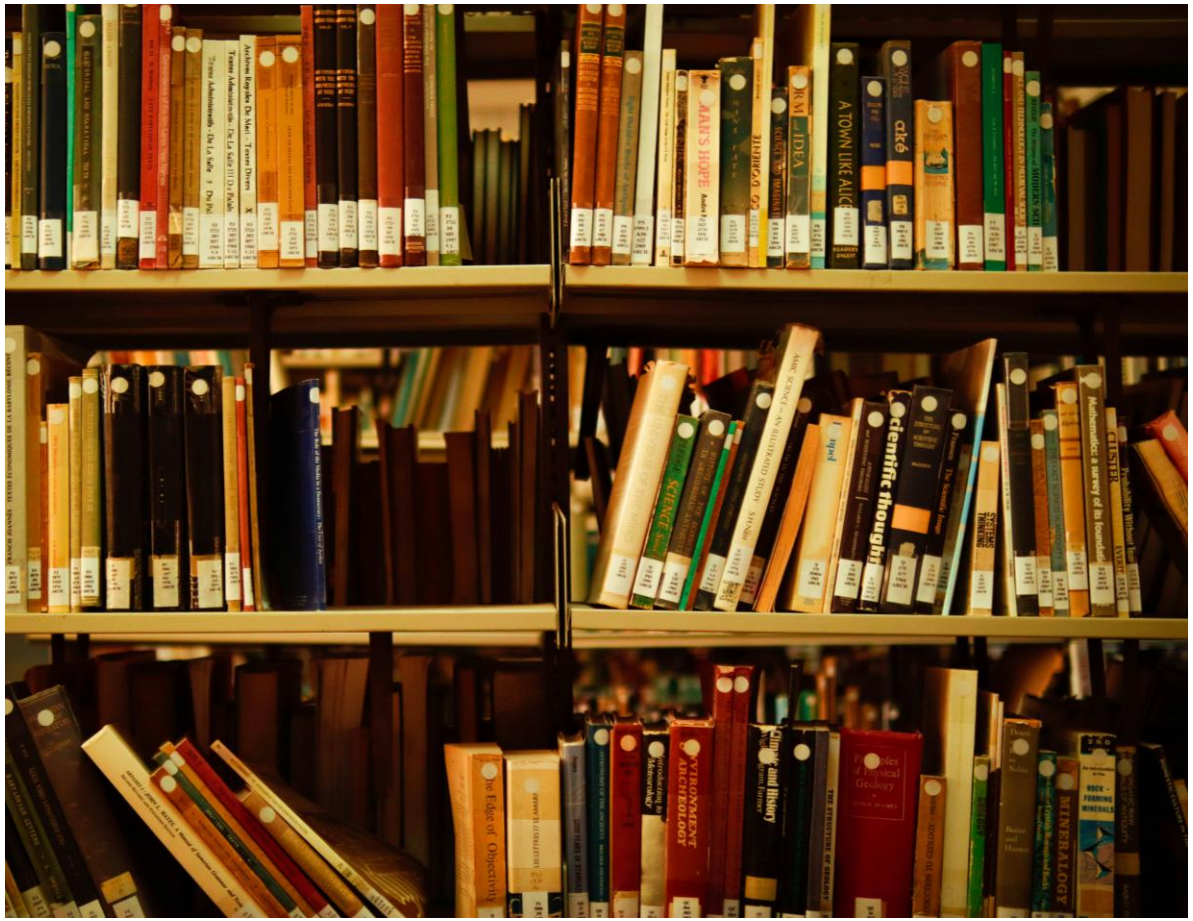
Pieni aistikävely omassa kirjastossa

Sisäänkäynti ja opastus

Lukupaikat ja siirtymät

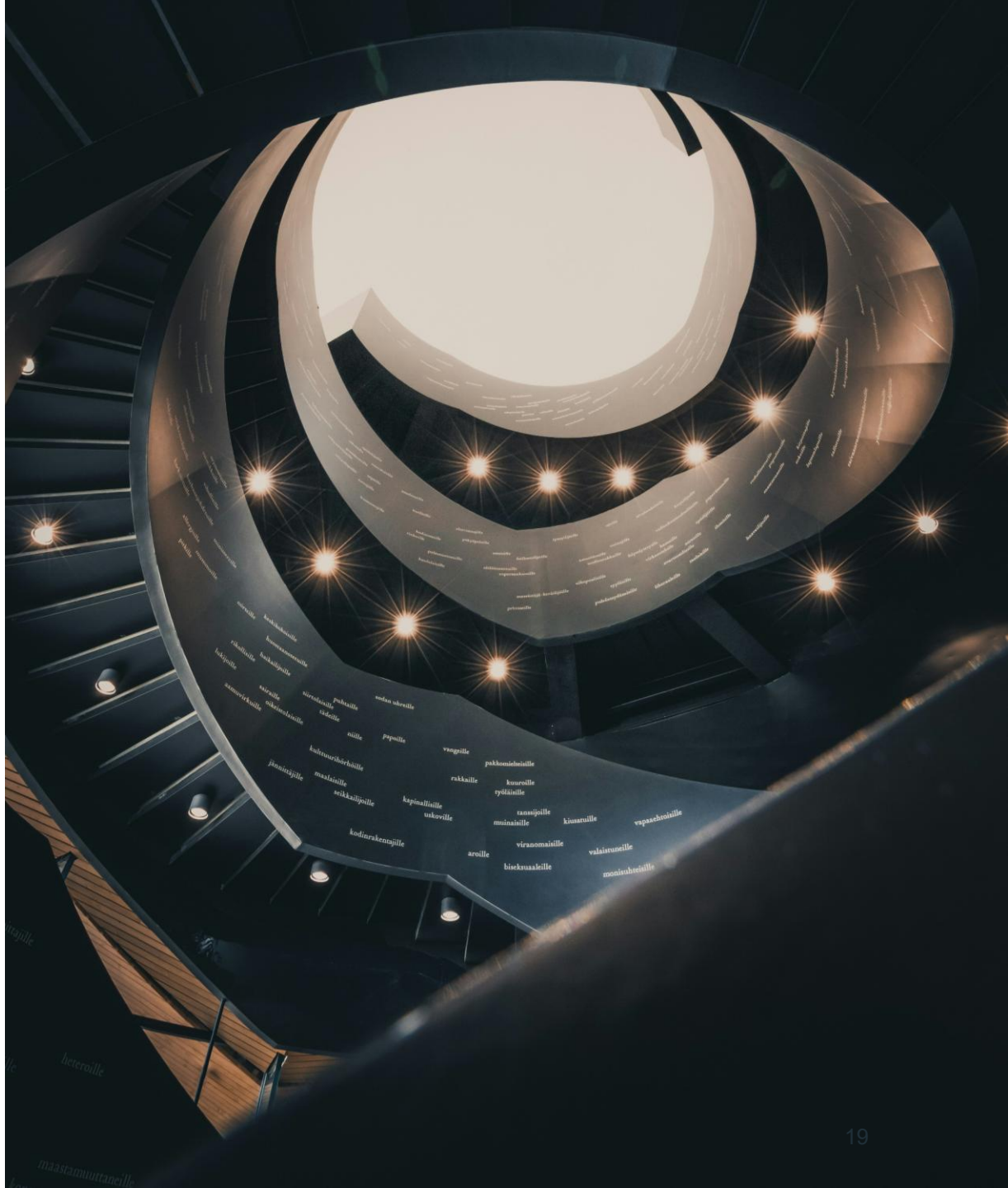
Palvelupiste ja taukopaikka

Mitä asiakas voi itse valita?

Kirjasto, johon haluan palata

Mikä tekee teidän kirjastostanne paikan, jossa on hyvä olla?

Kiitos

- Elise Nyyssönen (elise.nyyssonen@gmail.com)
- LinkedIn: in/elisenyyssonen
- Anna palautetta:

